

Een Goeij leven in Lith

© Mechtilde Meijer, 2011

Ze is geboren op 23 november 1918. Ze heet De Vree met haar meisjesnaam, maar de meesten van ons kennen haar als Nellij de Goeij. Haar wiegje stond aan de grens van het dorp, vlakbij de Veerweg. Na haar huwelijk woonde ze jarenlang in het centrum van het dorp en sinds een aantal jaren is de cirkel weer rond en woont ze in een gezellig appartement, vlakbij waar het leven voor haar begon. We spraken met haar over lief en leed, en wel en wee gedurende bijna een hele eeuw in Lith.

Aan het begin van de twintigste eeuw komt de Batenburgse Otto de Vree (1879-1943) in Lith solliciteren. Een aantrekkelijke verbetering ten opzichte van zijn huidige baan als onderwijzer in Schaijk, al was het alleen maar vanwege de kortere reisafstand. Sinds hij verkering heeft met de Bergharensen Antonetta Jansen (1880-1956) wil hij liefst wat vaker dan alleen op zondag naar huis. Bovendien is het huizenaanbod in Lith erg groot en met het oog op zijn toekomst is dat een prettige bijkomstigheid. Hij neemt zijn intrek in het café/pension van Johan Doust¹ aan de Lithsedijk, en maakt zich de daaropvolgende jaren zeer verdienstelijk onder hoofdonderwijzer Wintelroij.

Als het paar in de lente van 1914 wil trouwen, is de woningmarkt in Lith wat krappere geworden en betrekken ze voorlopig een paar kamers met keuken in het pand van bakker Van Erp aan de dijk.² Niet lang daarna huren ze een huis, vlakbij het veerhuis.

Daar wordt op 23 november 1918 hun dochter Nellij geboren. Ze heeft één broer: Gerard (1915-1970).

De achterdeur van het huis zit aan de dijkkant, waar het smeltwater soms naar binnen komt als het gesneeuwd heeft. De voordeur is bereikbaar via een smal paadje vanaf de dijk. Ze herinnert zich nog dat de fiets van haar vader, een kostbaar bezit in die tijd, altijd in de gang onder de kapstok stond. Als ze een jaar of zeven is verhuizen ze naar een groter huis aan de Lithse dijk³. In hetzelfde jaar wordt de Lithsedijk verhard.

Otto de Vree geeft naast het basisonderwijs ook les aan grotere kinderen die het voortgezet lager onderwijs volgen. Dat gebeurt 's avonds, evenals de tekenlessen die hij geeft. Nellij bewaart nog altijd een prachtige tekening die haar vader in die tijd maakte. Daarnaast bekleedt hij in de loop van de jaren ook verschillende sociale functies in het dorp, waaronder secretaris van de veeverzekering. Zijn zondagen zijn doorgaans ook goed gevuld: na de hoogmis bemant hij de kinderspaarbank in het patronaatsgebouw. Op het middaguur spoedt hij zich even naar huis om te eten en vanaf 13.00 uur bemant hij (in de wintermaanden) de bibliotheek, die geopend is totdat het Lof begint (15.00 uur). Iedereen in Lith weet dan ook wie 'mester de Vree' is.

Begin 30er jaren. Nelly de Vree (rechts) met buurmeisje Tonny de Blank, op de achtergrond Mw. de Blank-de Poot.

¹ Later cafe Slijpen, dat met name in de tijd dat de stuw en sluis gebouwd worden een druk pension heeft.

² die later zijn winkel aan Dievelaar zal overdoen.

³ Op de plek van dit huis zal in de zestiger jaren het woonhuis met winkel van Bert de Poot gebouwd worden.

Gerard de Vree doorloopt de derde en de vierde klas bij zijn vader en de vijfde en de zesde klas bij meester Huismans. Gerard wil graag priester worden en gaat naar het kleinseminarie in St. Michielsgestel, later naar het grootseminarie in Haaren. Nellij moet dan nog een aantal jaren lagere school doorlopen op de meisjesschool van de zusters. Evenals klasgenootje Grada de Jong (zie Maaskroniek 74) krijgt ook zij van zuster Afra het advies om op Franse les te gaan bij meester Huismans. Otto de Vree, wiens relatie tot hoofdonderwijzer Huismans niet ideaal is, wil daar echter niet van weten.

Het meisjespensionaat

Hij stuurt zijn dochter naar de huishoudschool in het meisjespensionaat van de zusters van JMJ in Engelen bij Den Bosch, waar ook Frans gesproken wordt. Daar, aan de Graaf van Solmsweg krijgt ze lessen die ze voor de rest van haar leven goed kan gebruiken. Het gebouw waar ze kookles krijgt staat dan nog tegenover het pensionaat aan het Diezekanaal, waar ze het 'Bossche bootje' van de Lithse reder Janssen soms ziet langsvaren. Ze zwaait altijd even, niet dat ze iemand herkent, maar gewoon omdat dit bootje uit haar geboortedorp komt, en soms ook een pakje van thuis aflevert bij het pensionaat.

Het meisjespensionaat aan de Graaf van Solmsweg in Engelen

Eén keer per maand, op zondag, mag ze bezoek ontvangen. Meestal is het vader die op de fiets naar Engelen komt, maar ze herinnert zich toch ook bezoeken van haar moeder. Dan reizen haar ouders met de bus naar Den Bosch en vanaf daar vermoedelijk met een taxi naar Engelen. Ze heeft drie vakanties per jaar: de Paasvakantie, de grote zomervakantie, en de Kerstvakantie. Met Carnaval, Pinksteren en Allerheiligen mag ze ook een paar dagen naar huis. Dan neemt ze het veer naar de overkant van de Dieze en wandelt ze het pad af dat leidt naar de weg die

Treurenburg heet. Daar stapt ze op de bus naar Lith, samen met wat andere meisjes uit Lith en Lithoijen, die ook op dit internaat zitten. Soms mogen de leerlingen onder begeleiding van de nonnen een wandeling maken en één keer per jaar, in september, gaan ze op bedevaart naar Bokhoven, ter ere van de H. Cornelius.⁴

Als Nellij klaar is met deze school, is ze zestien en gaat ze weer thuis wonen in Lith. De twee daaropvolgende jaren fietst ze elke dag op en neer naar de modevakschool in Oss. Niet dat ze carrière zal maken in de mode, want meisjes zijn in die tijd voorbestemd voor het huwelijk en het moederschap. Bovendien wordt de dochter van een onderwijzer niet verondersteld een baan te zoeken. Nellij is dan ook gewoon thuis bij haar ouders, net zoals de dochters van de Lithse brouwer Van Mourik, van boer De Goeij op het Marktveld of die van Willem Janssen van de boten. Wel maakt ze kleren voor mensen die dat goed kunnen gebruiken. Als haar broer een toga afdankt omdat de achterkant is versleten, gebruikt Nellij de

Ad en Nellij verlopen zich en trouwen in 1943.

⁴ <http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/106>

voorkant om een paar nette broeken te maken voor de buurjongens. Ook helpt ze buurvrouw De Blank met naai- en verstelwerk, omdat die het erg druk heeft met haar winkel en de huishouding.

In de loop van de jaren krijgt Nellij kennis aan Ad de Goeij (1913-2004). Ze kennen elkaar al wel uit het dorp maar van verkering is nog geen sprake; Ad zal er de nodige moeite voor doen: als hij en zijn vader op de wekelijkse markt in Den Bosch vee kopen, is hij het die 's avonds even langskomt bij De Vree om de veeverzekering te regelen, in de hoop even met Nellij te kunnen praten. Ad, die zelf ook nogal actief is in het verenigingsleven, benut elke gelegenheid om bij haar in de buurt te zijn. En dat dat zijn vruchten heeft afgeworpen, is bekend. Vader de Vree is het eens met de keuze van zijn dochter. Hij kent de familie de Goeij al sinds hij hier in Lith kwam solliciteren en tegenover wethouder Janus de Goeij zat, de toekomstige schoonvader van zijn dochter.

Feesten in spertijd

Ad woont in de grote boerderij aan het Marktveld⁵, samen met zijn vader en een zus, die binnenkort gaat trouwen. Als haar huwelijk niet doorgaat vertrekt ze naar Dieden, waar ze bij haar zus en zwager gaat wonen. Daardoor kunnen Ad en Nellij in 1943 trouwen en hun intrek nemen in zijn ouderlijk huis, waar Nellij haar schoonvader tot aan zijn dood in 1946 zal verzorgen. Ze trouwen dus midden in de oorlog en vanwege de spertijd (die voorschrijft dat niemand tussen elf uur 's avonds en vier uur 's ochtends op straat mag zijn) feesten ze door tot vier uur in de ochtend.

Ad is altijd al actief geweest als secretaris van de Jonge Boerenstand en later als bestuurslid van de Boerenbond. Als zijn vader overlijdt in 1946 wil men Ad als zijn opvolger in het bestuur van de Boerenleenbank. Daartoe wordt op zondagmiddag – een ideale tijd voor drukke boeren - een vergadering belegd. Ad, die zichzelf goed kent, stelt zijn vrouw voor om samen te gaan fietsen, bezorgd als hij is dat hij geen Nee zal kunnen zeggen als de bestuursfunctie hem rechtstreeks aangeboden wordt. Die zorg blijkt niet nodig te zijn geweest, want als ze op de terugtocht vlakbij Lith zijn, fietsen ze een bekende tegemoet die al van verre roept: “Proficiat hè, ge bent benoemd!” Vleidend is het wel, maar Ad zal de benoeming uiteindelijk niet accepteren.

In 1944 wordt het wat onrustiger in Lith. De oorlog komt dichterbij, door de aanwezigheid van soldaten in Lith en omgeving. Vlakbij, in het patronaatsgebouw heeft de KP een onderkomen gevonden. Zij staan onder bevel van Arie van Mourik (Tom) die tevens waarnemend burgemeester van Lith is. Ad de Goeij voorziet de KP gratis van melk, maar neemt daarmee ook risico's. De Duitsers kunnen namelijk controleren hoeveel een boer aan de fabriek zou moeten kunnen leveren: een simpele manier om zwarthandel op te sporen. Als de hoeveelheden die de KP nodig heeft te groot worden, kan Ad niet meer aan de vraag voldoen en stopt hij met zijn leveringen. Een dag later wordt zijn paard en wagen gevorderd en worden Ad en zijn knecht geacht in het Marensse Boerenbondgebouw het meel op te halen dat daar nog ligt. Als ze ter hoogte van de Kesselsedijk worden beschoten, wagen ze het niet om nog verder te rijden en keren ze onverrichter zake terug in Lith, dankbaar dat het nog zo goed afgelopen is. “We hebben het er maar nooit meer over gehad, gedane zaken nemen geen keer” vindt Nellij. Met de Engelsen kunnen ze het goed vinden. Tegen de tijd dat er een koe moet kalven in de schuur

⁵ Ad de Goeij heeft de geschiedenis van deze boerderij uitgebreid beschreven. Zie Maaskroniek , november 1980. In Maaskroniek 70, oktober 2009, staat een aanvulling hierop van zijn echtgenote, geïnterviewd door Rikie de Vries.

tegenover de boerderij – de spertijd geldt nog steeds – houdt de Engelse commandant er de wacht en waarschuwt hij Ad als het zover is dat het kalf gehaald kan worden.

Nellij en Ad houden met alles rekening. Mochten ze onverhoopt moeten vertrekken uit Lith, dan kunnen ze terecht in Oss bij de familie van hun dienstbode. De koffers met kleding en andere benodigdheden staan al klaar in een van de kelders. Gelukkig zal dat niet nodig zijn, al doen de koffers nog wel dienst als een nieuwe lichterling Canadezen op een nacht een aantal Duitse krijgsgevangenen onderbrengt in de betreffende kelder. Tien Duitse soldaten zitten her en der op de koffers en op de grond terwijl er voor de deur van de kelder een Canadese mitrailleur op hen gericht staat. De OD kan deze gevangenen niet in het patronaat hebben dus komt er anderhalf uur later een overvalwagen die de Duitse soldaten meeneemt. “Jongetjes waren het nog” herinnert Nellij zich “hooguit een jaar of negentien”. Hoewel ze tot ‘de vijand’ hoorden, werden ze door de Canadezen netjes behandeld. Een KP-lid dat de laatste soldaat een schop onder zijn achterste geeft, wordt streng door de Canadese commandant terechtgewezen. Ze herinnert zich ook het fanatisme van sommige KP-leden, ook nog jongens, zij het wat ouder. Bij het gerucht dat er Duitsers in Lith komen, staat een van hen een hele zondagmiddag met het geweer op de rug achter de schuur van De Goeij op wacht. Ze glimlacht mild bij de herinnering aan zoveel toewijding.

Gezinsuitbreiding

We zouden bijna vergeten te vermelden dat het jonge echtpaar in 1944 hun eerste kind krijgt. Otto wordt geboren op 1 april 1944. Een lastige datum, want zelfs Nellij’s broer Gerard gelooft er niks van. Als dokter Jap Tjong ’s middags zijn zieke dochter bezoekt in het Bossche ziekenhuis, waar Gerard de Vree rector is, brengt hij het goede nieuws even over in de veronderstelling dat Gerard wel mee naar Lith zal willen rijden straks. Die kijkt de dokter echter vriendelijk glimlachend aan en zegt: “Morgen zal ik het geloven, maar vandaag word ik geen heerom, dat weet ik zeker.” De dokter weet hem uiteindelijk te overtuigen en samen rijden ze terug naar Lith, waar Gerard de gelukwensen brengt bij zijn zus en zwager en zelf zijn eerste neefje doopt. De vader van Ad is de koning te rijk: een stamhouder! En zo maakt deze jongste telg heel wat mensen om hem heen gelukkig. Helaas zal de kleine Otto deze opa nauwelijks leren kennen want in april 1946 overlijdt die. Nellij, die dan hoogzwanger is van haar tweede, wordt door de nieuwe huisarts Martens tot rusten gemaand, zodat ze de volgende dag de begrafenis kan bijwonen. Ad en de knecht zijn druk doende de tafels en de stoelen⁶ neer te zetten voor de koffietafel van morgen, als de baby zich toch aanmeldt. Ad spoedt zich naar de dokter, die een aantal uren later dochter Riet in moeders armen legt. De begrafenis en de koffietafel gaan aan Nellij en de kleine Riet voorbij. Het gezin De Goeij zal gezegend worden met nog een zoon en een dochter: Ad wordt geboren in 1949 en Tonnie op de eerste dag van 1954.

Otto de Vree (1879-1943) en Antonetta de Vree-Jansen (1880-1956), foto's ca. 1914

Het huis naast de boerderij is eveneens eigendom van de familie De Goeij en midden vijftiger jaren zal de moeder van Nellij er nog enkele jaren wonen, totdat zij in 1956 overlijdt. Later zullen ze dit huis verkopen aan de gemeente (het nieuwe gemeentehuis is sinds 1956 in gebruik), die het als ambtswoning voor de nieuwe burgemeester Van de Laarschot zal gebruiken. De kinderen van het echtpaar Van de Laarschot zijn ongeveer even oud als die van het echtpaar De Goeij en het komt dan ook regelmatig voor dat Ad en Nellij de zorg over

de jonge Van de Laarschotjes tijdelijk overnemen wanneer de ouders hun sociale verplichtingen hebben. Later wordt er een nieuwe ambtswoning gebouwd aan de Molenstraat, en zal gemeenteopzichter Bertus van de Velden hun nieuwe buurman worden. Ondanks de plezierige

⁶ In die tijd was Gradje de Bijl in Lith degene waar je voor dergelijke gelegenheden extra tafels en stoelen kon huren.

omgeving overwogen ze rond deze tijd ook te gaan emigreren naar Frankrijk. Ad heeft gesolliciteerd als bedrijfsleider op een veebedrijf en redeneert, als ze het willen doen, dat dit het juiste moment is, omdat de kinderen nu nog klein genoeg zijn om aan een nieuwe omgeving te kunnen wennen. Het avontuur zal uiteindelijk niet doorgaan. Het dorp kan hen kennelijk niet missen.

Valkhof

In de zeventiger jaren wordt de boerderij verkocht aan de gemeente Lith, die uitbreiding nodig heeft van de gemeenteburelen. Ad en Nellij verheugen zich op een nieuwe plek in de Valkseweg, waar ze tien bunder grond hebben liggen. Ruimte genoeg voor een mooie nieuwe boerderij die Valkhof zal worden genoemd. Vooralsnog moeten ze geduld oefenen, want de gemeente wacht nog op toestemming van de provincie om te mogen verbouwen. Pas dan kan de koop van de boerderij doorgaan. Het is de periode waarin de jongste zoon, Ad jr., op een zondagmiddag tegen zijn moeder vertelt dat hij het boerenbedrijf niet wil overnemen. Aan haar de taak om de boodschap aan zijn vader over te brengen, die op dat moment bezig is met een paardenkeuring in Lierop. Als hij aan het einde van de middag thuiskomt, vermijdt Nellij nog even om hem het nieuws te vertellen omdat ze vermoedt dat hij het heel erg zal vinden,

Na de gebruikelijke vragen: hoe was het, was het gezellig, nog bekenden gezien, goed weer gehad, etc. trekt ze toch maar de stoute schoenen aan en is de reactie van haar man verrassend mild: "Ik kan hem geen ongelijk geven."

De gemeentelijke en provinciale procedures duren maar voort en als het achterhuis begint te vervallen vragen Ad en Nellij in 1977 een sloopvergunning aan en een bouwvergunning om op die opengevallen plek een garage te kunnen bouwen. Pas dan komt er schot in de zaak en wordt de koop van de boerderij bezegeld. In 1987 bouwen ze op de plek van de oude schuur aan de Mr. van Coothstraat een nieuw woonhuis waar ze een kleine 20 jaar met veel plezier wonen. In april 2004 overlijdt Ad op 91-jarige leeftijd. Omdat het huis te groot blijkt voor haar alleen verkoopt Nellij het enige tijd later en betreft ze een appartement in wooncomplex 'De Hoeksteen' in de Lithse Kerkstraat.

Nellij kijkt terug op een rijk leven, ze is gezegend met talrijke kleinkinderen en achterkleinkinderen en geniet van ieder nieuw leven in de familie.

Kind zijn in deze tijd verschilt wezenlijk van kind zijn rond de vorige eeuwwisseling. "Er was hier in Lith niets te doen" vertelt Nellij, "alle dagen leken op elkaar." Er was wel een jeugdvereniging, de KJV, maar daar was ze geen lid van. Wel werd ze later lid van het dameskoor dat door zuster Afra van de lagere school werd geleid. Op zondagmiddag van 2 tot 3 repetitie in het patronaat en daarna door naar het Lof in de kerk. Optredens waren er niet, ook niet in de kerk, hooguit werd er in het Lof weleens een liedje gezongen, maar dan informeel.

Ze herinnert zich ook Mijntje Uwens, de tante van Bertus van de Velden, die elke avond om zes uur het rozenhoedje voorbad in de kerk.

Het rijtuigje van de dokter, ziet ze nog zo voor zich. De koetsier Antoon van Amstel, die aan de dijk woonde, schuin tegenover haar ouderlijk huis: "daar waar het paadje naar het veer loopt."

Ze weet nog wie het eerst een auto had in Lith: Jan van den Boogaard, maar die reed dan ook taxi, en brouwer Van Mourik. Ook de nummerplaten herinnert ze zich nog: respectievelijk 13685 en 277. Waarom het ene nummer nou langer was dan het andere weet ze niet meer. Wel dat elke provincie een eigen letter had: een N voor Noord Brabant en een P voor Limburg, dat laatste weet ze zeker omdat de Janssen auto van kantoor Venlo regelmatig in Lith kwam.

In november van dit jaar hoopt ze 93 te worden. Als het even meezit zal ze een eeuw vol maken, een eeuw waarin van alles gebeurde en veel nieuwigheden het licht zagen. Ze zag vooruitgang en ze zag ontwikkelingen waar de mensheid niet trots op hoeft te zijn. Toch ziet ze de toekomst van haar nakomelingen zonnig in want, zoals ze eens ergens las: 'Met al zijn klatergoud, somberheid en vervlogen dromen is dit nog steeds een prachtige wereld.'